

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

Геревич М. О., Попович Т. П., Телен Ю. В.

ПРАВознавство
(Навчально-методичний посібник)

Геревич М. О. Правознавство. Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», 2021. 23 с.

Навчально-методичний посібник з правознавства для студентів хімічного факультету розроблений відповідно до вимог Болонської системи, містить вступ, структуру, робочу навчальну програму дисципліни, тематику семінарських занять, примірний перелік питань підсумкового контролю для студентів денної і заочної форм навчання та список рекомендованої літератури.

Рецензенти:

Болдижар Сандра Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового та адміністративного права юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Конч Павло Іванович, старший викладач кафедри кримінального права та процесу юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Відповідальний редактор:

Лазур Я. В., доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Друкується за рішенням кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» від 16 червня 2021 року, протокол № 10.

Навчально-методичний посібник схвалено на засіданні науково-методичної комісії юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» від 25.06.2021 року, протокол № 9.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА	6
ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	9
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	15
ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ТЕМАТИК.....	19
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	21

ВСТУП

Шляхи модернізації підготовки висококваліфікованих спеціалістів у вищій школі України враховують загальноєвропейські підходи, що дає змогу ефективно інтегруватися нашим випускникам в освітній простір Євросоюзу і бути конкурентоспроможними на ринку послуг. З цією метою під егідою Ради Європи і ЮНЕСКО була розроблена і в 1997 році прийнята Лісабонська конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти в Європі. До даної конвенції приєдналася і Україна. У червні 1999 року в м.Болонья була підписана конвенція (Спільна заява європейських міністрів освіти), яка згодом отримала назву Болонська. Основною метою Болонського процесу є створення вільного доступу, відкритого європейського простору до вищої освіти у вузах Європи.

Відповідно до Болонського процесу навчання у вузах введено два цикли навчання: перший – до одержання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (тривалість навчання не менше трьох і не більше чотирьох років); другий – до отримання магістра (один-два роки навчання після здобуття бакалаврського ступеня) і / або докторського ступеня (тривалість навчання сім-вісім років). Крім того, системоутворюючими елементами Болонського процесу є впровадження кредитно-модульної технології навчання.

Пропонований методичний посібник із курсу „Правознавство” ставить за мету врахування набутого досвіду і подальшого його втілення і вдосконалення у ході реалізації навчальних завдань нашою кафедрою та усунення причин до безконфліктного подолання різного роду бачень у підходах і протиріч в реалізації Болонського процесу в умовах Ужгородського національного університету.

СТРУКТУРА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ З КУРСУ „ПРАВОЗНАВСТВО”

Організаційно-методичною структурою навчальної дисципліни є змістовий модуль, який містить науково-обґрунтовані та логічно завершені самостійні одиниці навчального матеріалу, об'єднані в завершену цілісну систему.

Структура навчальної дисципліни

№ н.о.	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
		Лекції	Практичні	Самостійна робота
1.1	Основні характеристики держави	2	2	4
1.2	Основні характеристики права	2	2	4
1.3	Основи конституційного законодавства України	-	2	5
1.4	Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність	-	2	5
1.5	Цивільне законодавство	2	2	10
2.2	Сімейне законодавство	-	2	4
2.3	Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист	2	2	6
2.4	Екологічне і земельне законодавство	-	2	5
2.5	Адміністративне законодавство	2	2	5
2.6	Кримінальне законодавство	2	2	10
Разом		10	20	58
Модульна контрольна робота			2	
Всього			90	

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ „ПРАВознавство”

Тема 1. Основні характеристики держави

Поняття та основні ознаки держави. Політичні та соціальні чинники, що зумовили виникнення держави. Основні теорії походження держави. Функції держави. Класифікація держав за їх формою. Механізм держави. Хронологічний перелік держав, які існували на території сучасної України. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Загальна характеристика правової держави.

Тема 2. Основні характеристики права

Поняття та основні ознаки права. Етапи виникнення права. Поняття та види соціальних норм. Спільні та відмінні ознаки права й інших соціальних норм. Структура норми права. Правовідносини та їх склад. Система права та система законодавства. Конституція: поняття й види. Закони і підзаконні нормативні акти. Законність, її принципи та гарантії. Правова поведінка, її види. Правопорушення, його основні елементи. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види.

Тема 3. Основи конституційного законодавства України

Конституція України – основний Закон держави. Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Види референдумів. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання. Громадянство України. Поняття виборчої системи. Проведення виборів в Україні. Порядок висування кандидатів у народні депутати в Україні. Основи правового статусу народного депутата України. Вибори Президента України. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Структурні органи, посадові особи та апарат Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні. Правовий статус і компетенція Президента України. Секретаріат Президента України. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Поняття і система органів місцевого самоврядування. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 4. Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність.

Функції судової влади. Основні принципи судоустрою та судочинства. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України. Система правоохоронних органів України. Органи прокуратури. Органи

внутрішніх справ України. Служба безпеки України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Адвокатура в Україні. Нотаріат в Україні.

Тема 5. Цивільне законодавство

Цивільне право України: поняття і система. Поняття і структура цивільного законодавства. Цивільно-правові відносини та їх склад. Правочини. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Цивільні право- і дієдатність. Поняття договору і його види. Поняття, основні ознаки, види юридичних осіб. Відповідальність у цивільному праві. Право власності та інші речові права. Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Форми власності. Суб'єкти права власності. Захист права власності. Зобов'язання у цивільному праві. Види зобов'язань. Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право. Спадкування за законом і заповітом.

Тема 6. Сімейне законодавство

Законодавство України про шлюб та сім'ю. Шлюб. Умови вступу до шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя. Шлюбний контракт. Припинення шлюбу та визнання його недійсним. Права та обов'язки матері, батька та дитини. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування.

Тема 7. Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист

Предмет і система трудового права. Джерела трудового права. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст. Прийняття на роботу. Підстави і порядок припинення трудового договору. Колективні договори та угоди. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Оплата праці. Трудова дисципліна. Дисциплінарний проступок. Матеріальна відповідальність. Види матеріальної відповідальності. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів. Соціальне забезпечення як галузь права. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні. Види державних допомог сім'ям з дітьми.

Тема 8. Екологічне і земельне законодавство

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права а обов'язки громадян. Загальна характеристика земельного права. Форми власності на землю. Приватизація землі. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

Тема 9. Основи адміністративного права

Адміністративне право і державне управління. Загальні засади діяльності та статус державних службовців. Адміністративні правопорушення та їх суб'єкти. Поняття, склад адміністративного правопорушення. Види

адміністративних стягнень. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Тема 10. Основи кримінального права

Поняття кримінального права. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Кримінальна відповідальність та її підстави. Обставини, що виключають кримінальну відповідальність: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця. Мета покарання та його види. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ „ПРАВОЗНАВСТВО”

Тема 1. Основні характеристики держави

1. Поняття та основні ознаки держави.
2. Функції держави.
3. Механізм держави.
4. Форма державного правління. Форма державного устрою. Державний режим.
5. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Загальна характеристика правової держави.

Література:

1. Лемак В.В. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. Ужгород, ПП „Медіум”, 2003. 296 с.
2. Теорія держави і права: Академічний курс / За ред., О.В.Зайчука, Н.М. Оніщенко. К., 2006. 688 с.
3. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Кол. Авт. С.Лисенков, А. Колодій та ін. 4-е вид., перероб. і допов. К., 2003. 368 с.
4. Федоренко Г. О. Теорія держави і права: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2006. 232 с.
5. Опришко В.Ф., Шульженко Ф.П., Шимон С.І. Правознавство. Підручник. К: КНЕУ, 2003. 767 с.
6. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. К.: Кондор, 2006. 477 с.

Тема 2. Основні характеристики права

1. Поняття та основні ознаки права.
2. Поняття та види соціальних норм. Спільні та відмінні ознаки права й інших соціальних норм.
3. Структура норми права.
4. Правовідносини та їх склад.
5. Система права та система законодавства.
6. Конституція: поняття й види. Закони і підзаконні нормативні акти.

Література:

1. Лемак В.В. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. Ужгород, ПП „Медіум”, 2003. 296 с.
2. Теорія держави і права: Академічний курс / За ред., О.В.Зайчука, Н.М. Оніщенко. К., 2006. 688 с.
3. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Кол. Авт. С.Лисенков, А. Колодій та ін. 4-е вид., перероб. і допов. К., 2003. 368 с.

4. Федоренко Г. О. Теорія держави і права: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2006. 232 с.

5. Опришко В.Ф., Шульженко Ф.П., Шимон С.І. Правознавство. Підручник. К.: КНЕУ, 2003. 767 с.

6. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. К.: Кондор, 2006. 477 с.

Тема 3. Основи конституційного законодавства України

1. Конституція України – основний Закон держави.
2. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання.
3. Громадянство України.
4. Виборча система України.
5. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні.
6. Правовий статус і компетенція Президента України.
7. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження.
8. Центральні та місцеві органи виконавчої влади.
9. Поняття і система органів місцевого самоврядування. Місцеві вибори.

Література:

1. Конституція України – Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30, ст.141. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222 – IV від 08.12.2004, ВВР. 2005. № 2. С.44.

2. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. С. 65. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2508-IV (2508-15) від 05.04.2005, ВВР. 2005 № 20. Ст.277, № 2663-IV (2663-15) від 16.06.2005, ВВР. 2005. № 30. С.408.

3. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 14. С. 81.

4. Про вибори народних депутатів України: Закон України (у редакції станом на 7 липня 2005 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 38-39. С. 449.

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. С.170.

6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. С.190.

7. Конституційне право України: Підручник. О.Ф. Фрицький. 3-є вид., пероб. і доп. К., 2006. 512с.

8. Муніципальне право України: Підручник / За ред, В,Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К., 2006. 592 с.

9. Основи правознавства: Хрестоматія. Упорядник Лемак В.В.

Ужгород: Ліра, 2006. 452 с.

10. Права людини і громадянина: Навч. посіб. А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. К., 2004. 336 с.

Тема 4. Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність.

1. Основні принципи судоустрою та судочинства.
2. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України.
3. Система правоохоронних органів України.
4. Поняття правоохоронної діяльності.

Література:

1. О. С. Захарова, В.С. Ковальський, В.С. Лукумський: Суд, правоохоронні, правоохоронні органи України: Підручник К., 2007. 352 с.
2. Про Конституційний суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 49. С.272.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 41-42, 43, 44-45, С.529.
4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 4. С.20.
5. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. С.793.
6. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 57. С.382.
7. Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 9. С.62.
8. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. С.383.

Тема 5. Цивільне законодавство

1. Поняття цивільних правовідносин.
2. Суб'єкти і об'єкти цивільних правовідносин.
3. Поняття, основні ознаки, види юридичних осіб.
4. Відповідальність у цивільному праві.
5. Спадкове право. Спадкування за законом і заповітом.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. С.356.
2. Панченко М.І. Цивільне право України: Навч. посіб. К.: Знання, 2005. 583 с.
3. Цивільне право: Підручник. В.І. Борисова. В 2-х кн. К., 2007. 1030 с.
4. Лемак В.В. Основи правознавства: Хрестоматія. Ужгород: Ліра, 2006.

452 с.

5. В.В.Копейчікова. Правознавство: Підручник / За ред. А.М.Колодія. К.,2006. 736 с.

Тема 6. Сімейне законодавство

1. Поняття та умови укладення шлюбу.
2. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя.
3. Підстави і порядок розірвання шлюбу. Визнання шлюбу недійсним.
4. Права та обов'язки матері, батька та дитини. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. С.135.
2. Борисова В. І. Сімейне право: Підручник. К., 2006. 264 с.
3. Основи правознавства: Хрестоматія. Упорядник Лемак В.В.Ужгород: Ліра, 2006. 452 с.
4. Правознавство: Підручник / За ред. А.М. Колодія. В.В. Копейчікова. К., 2006. 736 с.

Тема 7. Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист

1. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст.
2. Умови і порядок прийняття на роботу.
3. Підстави і порядок припинення трудового договору.
4. Колективні договори та угоди.
5. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх.
6. Дисциплінарні стягнення: порядок накладення і зняття.
7. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів.
8. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні.
9. Види державних допомог сім'ям з дітьми.

Література:

1. Кодекс законів про працю України. Голос України. 1993. 16 січня.
2. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. Ст.361.
3. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст.121.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*.1999. № 45. Ст.397.
5. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. – № 34. Ст.227.
6. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 5. Ст.21.

7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 3. Ст.10.

Тема 8. Екологічне і земельне законодавство

1. Екологічні права а обов'язки громадян.
2. Загальна характеристика земельного права.
3. Форми власності на землю.
4. Приватизація землі. Оренда землі.
5. Порядок вирішення земельних спорів.

Література:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. С.27.
2. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. С.524.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст.546.
4. Андрейцев В.і. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. К.: Вентурі, 1996. 213 с.
5. Комарницький В.М., Шевченко В.І., Єлькін С.В. Екологічне право: Навчальний посібник. 3-є вид.. Центр навчальної літератури, К.: 2006. 122 с.
5. Основи правознавства: Хрестоматія. Упорядник Лемак В.В. Ужгород: Ліра, 2006. 452 с.
6. Правознавство: Підручник / За ред. А.М. Колодія. В.В. Копейчікова. К., 2006. 736 с.

Тема 9. Адміністративне законодавство

1. Адміністративні правопорушення та їх суб'єкти.
2. Поняття, склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних стягнень.
3. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.
4. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. С. 1122.
2. Про державну службу в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. – № 52. С. 490.
3. Адміністративне право України: Підручник. Ю.П.Битяк. К., 2006. 544 с.
4. Основи правознавства: Хрестоматія. Упорядник Лемак В.В. Ужгород: Ліра, 2006. 452 с.
5. Адміністративне право України: Підручник: / За заг.ред. д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О. Київ: „Істина”, 2008. - с.

6. Правознавство: Підручник / За ред. А.М. Колодія. В.В. Копейчікова. К., 2006. 736 с.

Тема 10. Кримінальне законодавство

1. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину.
2. Стадії вчинення злочину.
3. Співучасть у вчиненні злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця.
4. Кримінальна відповідальність та її підстави.
5. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. С.131.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К., 2005. – 480 с.
3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. К., 2005. 544 с.
4. Кримінальний процес: Підручник. Є.Г. Коваленко, В.Т. Малярченко. К., 2006. 704 с.
5. Кузнєцов В.О., Гіжевський В.К - Кримінальне право України (повний курс в схемах і таблицях). Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 459 с.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Із дисципліни „Правознавство” проводяться один підсумковий модульний контроль. Терміни проведення визначає навчальна частина до початку семестру. Деканати (не пізніше ніж за два тижні до початку даного контролю) складають розклад проведення модулю з кожної дисципліни.

Варіанти завдань модульного контролю готує лектор. Він оприлюднює їх та критерії оцінювання результатів успішності студентів, протягом двох перших тижнів семестру. Письмова форма модульного контролю є обов'язковою для кожного студента і становить дві академічні години. При визначенні модульної оцінки враховуються також результати поточного контролю, передбачених робочою навчальною програмою. Під час проведення модульного контролю студентам забороняється в будь-якій формі обмінюватись інформацією. За виявлені порушення викладач усуває студента від виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, оцінює її нулем балів і робить відповідний запис. Нуль балів виставляються і студенту, який не з'явився на підсумковий контроль. Якщо студент мав поважну причину, то з дозволу декана може скласти пропущений контроль у визначений деканом термін.

Структура завдання, критерії оцінювання відповідей з „Правознавства” затверджуються на засіданні кафедри теорії та історії держави і права.

Студенти, які з навчальної дисципліни за семестр атестовані оцінкою „незадовільно” (34-49 балів), зобов'язані скласти письмовий модульний контроль. Підсумковий модульний контроль можуть також скласти студенти, які бажають поліпшити семестрову оцінку, отриману за результатами двох модульних контролів. Оцінювання знань студентів на підсумковому модульному контролі здійснюється у 100-бальній шкалі з наступним переведенням у державну оцінку.

Студент, який не виконав усіх видів обов'язкових робіт (семінарських, практичних, індивідуальних, рефератів і т.д.) та має менше 34 бали, до

підсумкового контролю не допускаються. Рішення про недопуск ухвалюються на засіданні кафедри і повідомляються студенту та в деканат.

Методика оцінювання успішності студентів залежить від виду навчальної дисципліни: а) суто лекційний курс; б) лекційно-практичний, лекційно-лабораторний або лекційно-семінарський курс; в) практичний або лабораторний курс.

Для суто лекційних дисциплін 50% балів оцінки модульного контролю складає результат письмової контрольної роботи, а решту 50% балів - сумарна оцінка за реферати з теоретичних проблем дисципліни та інші види індивідуальних завдань.

Для лекційно-практичних, лекційно-лабораторних або лекційно-семінарських дисциплін 50% балів оцінки модульного контролю виставляє лектор на підставі результатів перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки). Теоретичний компонент оцінки складається з сумарних результатів контрольної роботи, рефератів та інших видів індивідуальних завдань. 50% балів (практичний компонент) виставляє викладач, який веде практичні, лабораторні або семінарські заняття. Практичний компонент оцінки модульного контролю лекційно-практичних, лекційно-лабораторних або лекційно-семінарських дисциплін складає поточна успішність - усні та письмові відповіді під час занять (не більше 30% балів), оцінка письмових домашніх завдань або підготовки, виконання та захисту лабораторних робіт (не більше 20% балів).

З метою більш детального ознайомлення студентів про організацію і проведення підсумкового модульного (семестрового) контролю наводимо деякі пункти з *„Тимчасового положення про систему оцінювання навчальної діяльності, порядок переведення, відрахування та поновлення студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу в УжНУ” від 5 лютого 2007 року:*

2. *Організація і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю.*

„2.6. До модульних контролів студент допускається завжди. Виконання контрольних завдань здійснюється студентом індивідуально. Студент може звернутися до викладача за поясненням змісту контрольного завдання. Під час проведення модульного контролю студенту дозволяється користуватися матеріалами, які визначені кафедрою. Студенту забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених”.

„2.7. Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж за два робочі дні з часу проведення модульного контролю. Студент, який не погоджується з оцінкою, має право звернутися до викладача і отримати ґрунтовне пояснення. У випадку незгоди з рішенням викладача, студент має право звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри не пізніше ніж на наступний робочий день після оголошення результатів. Викладач і завідувач кафедри у присутності декана факультету та студента повинні розглянути апеляцію протягом двох днів і прийняти остаточне рішення. У результаті апеляції оцінка студента не може бути зменшена.”

„2.11. ...Термін підсумкового модульного контролю встановлюється навчальною частиною університету. Розклад проведення підсумкового модульного контролю за місяць до його початку складається деканатами, затверджується проректором з навчальної роботи та вивішується на дошці оголошень”.

„2.12. Підсумковий модульний контроль у формі семестрового екзамену проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни в повному обсязі за семестр. Для проведення семестрового екзамену лектор готує варіанти однакових (рівноважних) завдань (білети), які повинні охоплювати навчальний матеріал з даної дисципліни за семестр. Структура завдання, критерії оцінювання відповідей затверджуються на засіданні відповідної кафедри.

Підсумковий модульний контроль у формі семестрового диф.заліку або

заліку проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни в повному обсязі за семестр. Для проведення семестрового заліку викладач готує варіанти однакових (рівноважних) питань та практичних завдань, які повинні охоплювати навчальний матеріал з даної дисципліни за семестр. Перелік питань та практичних завдань, критерії оцінювання відповідей затверджуються на засіданні відповідної кафедри. При проведенні семестрового заліку студент має мати при собі залікову книжку.

„2.15. Завдання, що виносяться на підсумковий модульний контроль, та критерії оцінювання результатів успішності студентів при його проведенні доводяться до відома студентів на початку кожного семестру.

2.16 Підсумковий модульний контроль з навчальної дисципліни студент може не складати, якщо він склав усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова (семестрова) оцінка. Якщо студент з метою покращення оцінки виявив бажання складати підсумковий модульний контроль, то йому для цього надається одна спроба. При цьому підсумкова (семестрова) оцінка для таких студентів на екзамені не може бути зменшена.

Студент, який на підсумковому модульному контролі одержав незадовільну оцінку або не складав його з якихось причин, то він перескладає його перед комісією в письмово-усній формі у термін, визначений навчальною частиною.

Комісія створюється завідувачем кафедри. До складу комісії обов'язково входять лектор та завідувач кафедри. Комісія оцінює знання студента у 100-бальній системі та переводить її у державну семестрову оцінку. Екзаменаційна оцінка виставлена комісією є остаточною.

Розклад ліквідації семестрової академзаборгованості складається деканатом факультету і затверджується проректором з навчальної роботи.

„2.18. При порушенні студентом дисципліни при проведенні підсумкового модульного контролю екзаменатор усуває його від складання екзамену, виставляючи нуль балів і державну семестрову оцінку „незадовільно”.

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ТЕМАТИК

1. Поняття та основні ознаки держави.
2. Функції держави.
3. Класифікація держав за їх формою.
4. Механізм держави.
5. Правова держава і громадянське суспільство.
6. Поняття та основні ознаки права.
7. Поняття та види соціальних норм.
8. Норма права: поняття, структура і види.
9. Правовідносини та їх склад.
10. Система права та система законодавства.
11. Закони і підзаконні нормативні акти.
12. Правопорушення: поняття, склад і види.
13. Юридична відповідальність та її види.
14. Конституція України: загальна характеристика.
15. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання.
16. Громадянство України.
17. Виборче право та виборча система в Україні.
18. Правовий статус народного депутата України.
19. Правовий статус Президента України
20. Верховна Рада України. Законодавчий процес.
21. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження.
22. Місцеві державні адміністрації.
23. Поняття і система органів місцевого самоврядування.
24. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України.
25. Система правоохоронних органів України.
26. Система правозахисних органів. Адвокатура. Нотаріат.
27. Поняття і структура цивільного законодавства.
28. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин. Цивільні право- і дієдатність.
29. Правочини. Поняття договору і його види.
30. Форми власності. Захист права власності.
31. Спадкування за законом і заповітом.
32. Право громадян на житло і форми його реалізації.
33. Договір житлового найму. Права та обов'язки власників та наймачів житлового приміщення. Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму. Приватизація державного житлового фонду.
34. Шлюб. Умови і порядок укладання шлюбу. Шлюбний контракт.
35. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя.
36. Припинення шлюбу та визнання його недійсним.
37. Права та обов'язки матері, батька та дитини. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
38. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування.

39. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст.
40. Прийняття на роботу.
41. Підстави і порядок припинення трудового договору.
42. Колективні договори та угоди.
43. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Оплата праці.
44. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність працівника. Види матеріальної відповідальності.
45. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів.
46. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні.
47. Види державних допомог сім'ям з дітьми.
48. Поняття, функції та види податків.
49. Підприємницька діяльність, порядок державної реєстрації її суб'єктів.
50. Поняття і види підприємств.
51. Господарські товариства.
52. Екологічні права та обов'язки громадян.
53. Форми власності на землю.
54. Порядок вирішення земельних спорів.
55. Державна служба в Україні.
56. Поняття і склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних стягнень.
57. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.
58. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину.
59. Обставини, що виключають кримінальну відповідальність: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця.
60. Види кримінальних покарань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверьянов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні. Аверьянов В.Б.К.: Ін Юре, 2014. 253 с.
2. Александров Ю.В. Кримінальне право України. Ю.В. Александров, В.А.Клименко. К. : МАУП, 2008. 326 с.
3. Балакірева С.Р. Конституційне право України К. : Атіка, 2015. 210 с.
4. Беленчук І.А. Адміністративне право України. Зеленчук І.А. К. : А.С.К., 2015. 176с.
5. Біла Л.Р. Організація державної служби в Україні. Л.Р.Біла, І.О. Картузова. Одеса.: Юридична література, 2015. 120 с.
6. Бойко М.Д. Трудове право України. Курс лекцій: навч. посіб.. К. : Олан, 2015. 335с.
7. Болотіна Н.Б. Трудове право України. Болотіна Н.Б. К. : Вікар, 2015. 280 с.
8. Гнатенко П.І. Основи правознавства / Ігнатенко П.І. К. : Юридична книга, 2010. 320с.
9. Гаврилюк О. Сучасне втілення принципів трудового права. *Право України*. 2014. № 9 С. 56-58.
10. Господарський кодекс України: Закон України 16 січня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. 462 с.
11. Голосніченко І.П. Адміністративне право в Україні К. : Атіка, 2010. 198 с.
12. Грошевий Ю.М. Органи судової влади в Україні. Ю.М. Грошевий, І.Є. Марочкін. К.: Ін Юре, 2014. 20 с.
13. Дмитренко Ю.П. Трудове право України : підручник. К.: ЮрінкомІнтер, 2009. 624 с.
14. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 51. Ст. 2096.
15. Калітенко О.М. Цивільне та сімейне право України. О.М. Калітенко, Є.О. Харітонов. Х. : Одісей, 2013. – 640 с.
16. Кожушко С.І. Становлення, сучасний стан та перспективи розвитку законодавства про дисципліну праці в Україні : дис.. канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / С.І. Кожушко. Х. , 2015. 182 с.
17. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV» URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 01.05.2020 р.).
18. Конституція України: Закон України 28 червня 1996 р.. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.141 с.
19. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 05 січня 2017 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2006. 207 с. (Бібліотека офіційних видань).
20. Копейчиков В.В. Основи конституційного права України. К.: Юрінком Інтер, 2014. 287с.
21. Копейчиков В.В. К. : Юрінком Інтер, 2013. 736 с.
22. Кравченко В.В. Правознавство / В.В. Кравченко, О.П. Савчук. К. : Атіка, 2014. 560с.

23. Лаврінченко О.В. Робочий час, його склад та види у контексті аналізу положень проекту Трудового кодексу України. *Економіка, фінанси, право*. 2010. № 1 С. 35-39.
24. Лучковська С.Г. Окремі аспекти вдосконалення механізму судового захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Технологічного університету поділля*. 2014. № 4 С. 32-33.
25. Логінова М.О. Основи правознавства К. : Центр навчальної літератури, 2014. 568 с.
26. Мельник П.В. Правознавство Ірпінь. 2012. 409 с.
27. Основи правознавства України / [Музиченко П.П. Крестовська Н.М. Крижанівський А.Ф.] ; під ред.. С.В. Ківалова. [4-е вид.]. Х. :Одісей, 2009. 320 с.
28. Пастухова В.П. Основи правознавства. К. : Алеута. 2013. 377с.
29. Право робочого часу : моногр. / О.С. Заржицький, Р.С. Кірін. Д. : Національний гірничий університет, 2010.180 с.
30. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755- VI. *Голос України*. 04.12.2010. № 229 / № 229-230.
31. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004р., № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 20045. № 29. С. 367.
32. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01 червня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 36. 299 с.
33. Про колективні договори та угоди: Закон України від 1.07.1993р. № 3356-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. С. 361.
34. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. С. 668.
35. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. С. 121.
36. Пушкіна О.В. Конституційний механізм забезпечення прав людини і громадянина в Україні : проблеми теорії і практики : автореф. Дис.. на здобуття наук. ступ. докт. юрид. наук : спец.12.00.02 «конституційне право». Харків, 2013. 38с.
37. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. Львів : «Магнолія 2006», 2016. 467 с.
38. Прокопенко В.І. Трудове право України. Х. : Консум, 2015. 528с.
39. Савченко А.В. Сучасне кримінальне право України / А.В. Савченко, В.В. Кузнєцов, О.Ф. Штанько. К. : Вид. Паливода А.В., 2014. 640 с.
40. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. К. : Юрінком Інтер, 2016. 264 с.
41. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Х.: Консул, 2013. 160 с.
42. Стефанчук Р.О. Цивільне право України. К. : Прецедент, 2013. 448 с.
43. Тимченко С.М. Судові та правоохоронні органи України. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 304 с.
44. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 11. 461 с.

45. Шевченко Я.М. Цивільне право України. К. : Ін Юре, 2013. 408 с.
46. Шпиталенко Г.А. Основи правознавства. К. :Каравела, 2015. 376 с.
47. Юрченко А.А. Ненормований робочий час та правові проблеми його використання в Україні. *Актуальні проблеми права : теорія і практика.* 2015. № 25. С. 595-604.
48.   Юридична енциклопедія : У 6 т. / Ред. Ком. : Ю.С. Шемшученко (гол.) та ін.. 5 том. К.: Укр. Енциклопедія, 2015. Т. 5. С. 44